मातृभाषा : मराठी

अ : मराठी

घटक २ / २५

गटात न बसणारा शब्द

घटक १६ ते २४ मध्ये आपण शब्दांचा विविध प्रकारे अभ्यास केला. या घटकांवर आधारित काही स्वाध्याय या घटकामध्ये दिले आहेत. प्रत्येक प्रश्नात तीन शब्दांचा एक गट तयार होतो. एक शब्द त्या गटापेक्षा भिन्न आहे. हा गट तयार करताना घटक १६ ते २४ मध्ये शब्दांचे जे जे प्रकार पाहिले त्यांचा आधार घेऊन हे गट तयार करावयाचे आहेत.

नमुना 1:

(1) थांगपत्ता

(2) ठावठिकाणा

(3) पायवाट

(4) रडतखडत

स्पष्टीकरण : या ठिकाणी पायवाट हा शब्द सोडून इतर तीनही शब्द जोडशब्द आहेत.

(उत्तर : पर्याय 3)

नमुना 2

(1) जथा

(2) थवा

(3) पथक

(4) घोळका

स्पष्टीकरण : जथा, पथक, घोळका हे शब्द माणसांचे समूह दर्शविण्यासाठी वापरतात; पण थवा हा शब्द पक्ष्यांचा समूह दर्शविण्यासाठी वापरतात. (पर्याय : 2)

नमुना 3:

(1) प्रतिज्ञा - निर्धार

(2) मंजुळ - कर्कश

(3) शीतल - गरम

(4) सनातनी - सुधारक

स्पष्टीकरण : या ठिकाणी प्रतिज्ञा-निर्धार ही जोडी समान अर्थ दर्शविते. मात्र इतर तीनही जोड्या विरुद्ध अर्थाच्या आहेत. (पर्याय : 1)

स्वाध्याय १

खालील शब्दांच्या गटातील व्याकरणदृष्ट्या गटात न बसणारा शब्द ओळखून लिहा.

प्र. 1

(1) बिकट

(2) बाणेदार

(3) बोजड

(3) बोगदा

प्र.2

(1) पिशवी

(2) रंगीबेरंगी

(3) फुगा

(4) पताका

प्र.3

(1) आम्ही

(2) आपण

(3) आगगाडी

(4) आमचे

प्र.4

(1) मिरची

(2) मीठ

(3) मीना

(4) मी

प्र.5

(1) चित्र

(2) पाटी

(3) पुस्तक

(4) दप्तर

प्र.6

(1) छप्पर

(2) भिंत

(3) जमीन

(4) खिडकी

प्र.7

(1) नदी

(2) डोंगर

(3) आकाशकंदील

(4) पर्वत

प्र. 8

(1) झाड

(2) गवत

(3) हिरवळ

(4) पान

प्र.9

(1) चावणे

(2) खाणे

(3) पिणे

(4) गाणे

प्र. 10

(1) गोळी

(2) कोळी

(3) मोळी

(4) कळी

प्र. 11

(1) वाडे

(2) झाडे

(3) खेडे

(4) वडे

प्र. 12

(1) दारे

(2) खोरे

(3) तारे

(4) घरे

घटक २५

गटात न बसणारा शब्द : उत्तर-सूची

स्वाध्याय क्र.१

(1)	4	(5)	1	(9)	4
(2)	2	(6)	1	(10)	2
(3)	3	(7)	1	(11)	3
(4)	4	(8)	3	(12)	2

स्वाध्याय २

खालील शब्दांच्या गटातील
ध्वनी, वास, स्पर्श, चव इत्यादी
गुणांचा विचार करून
गटात न बसणारा शब्द ओळखा.

प्र. 1

(1) कडक

(2) मऊ

(3) खरखरीत

(4) कडवट

प्र. 2

(1) गडगडाट

(2) चमचमाट

(3) कडकडाट

(4) खडखडाट

प्र. 3

(1) चमचमाट

(2) लखलखाट

(3) झगमगाट

(4) कलकलाट

प्र. 4

(1) कडू

(2) गोड

(3) तिखट

(4) तळकट

प्र. 5

(1) कडवट

(2) मातकट

(3) जळकट

(4) तेलकट

प्र. 6

(1) खरपूस

(2) तलम

(3) टणक

(4) मऊ

घटक २५

गटात न बसणारा शब्द : उत्तर-सूची

स्वाध्याय क्र.२

(1)	4	(4)	4
(2)	2	(5)	1
(3)	4	(6)	1

स्वाध्याय ३

शब्दाभ्यासाच्या दृष्टीने गटात न बसणारा शब्द ओळखून त्याचा पर्याय-क्रमांक लिहा.

प्र. 1

(1) पाणी

(2) अनल

(3) वन्ही

(4) पावक

प्र. 2

(1) सारस

(2) सरस

(3) तटाक

(4) तलाव

प्र. 3

(1) तनय

(2) तनुजा

(3) तनया

(4) दुहिता

प्र. 4

(1) वनराज

(2) केसरी

(3) मृगेंद्र

(4) मृग

प्र. 5

(1) वनिता

(2) कामिनी

(3) यामिनी

(4) ललना

प्र. 6

(1) चारचौघे

(2) चिटपाखरू

(3) राजपुत्र

(4) भाजीभाकरी

प्र. 7

(1) हवामान

(2) हालहवाल

(3) हालअपेष्टा

(4) हावभाव

प्र. 8

(1) भाकरतुकडा

(2) लाकूडफाटा

(3) मायमाऊली

(4) भावजय

प्र. 9

(1) दैनिक

(2) साप्ताहिक

(3) पाक्षिक

(4) वर्तमानपत्र

प्र. 10

(1) सुमन

(2) पुष्प

(3) कुसुम

(4) कमळ

प्र. 11

(1) अंबर

(2) अरण्य

(3) आकाश

(4) अंतराळ

प्र. 12

(1) ग्रह

(2) भवन

(3) गृह

(4) धाम

प्र. 13

(1) तुरंग

(2) अश्व

(3) तुरंग

(4) घोडा

प्र. 14

(1) रजनीकांत

(2) शशी

(3) चंद्र

(4) दिनकर

प्र. 15

(1) अभिनंदन

(2) प्रणाम

(3) नमन

(4) अभिवादन

घटक २५

गटात न बसणारा शब्द : उत्तर-सूची

स्वाध्याय क्र.३

(1)	1	(6)	3	(11)	2
(2)	2	(7)	1	(12)	1
(3)	1	(8)	4	(13)	3
(4)	4	(9)	4	(14)	4
(5)	3	(10)	4	(15)	1

स्वाध्याय ४

गटात न बसणारी जोडी शोधा.

प्र.1

(1) कडू - गोड

(2) ज्येष्ठ - कनिष्ठ

(3) सधन - सदन

(4) उघड - गुप्त

प्र.2

(1) लोचन - डोळा

(2) श्रम - कष्ट

(3) श्रीफळ - नारळ

(4) कांचन - हरिण

प्र.3

(1) पवन - पावन

(2) कनक - कांचन

(3) लोचन - चक्षू

(4) हत्ती - कुंजर

प्र.4

(1) गाय - बैल

(2) वाघ - वाघीण

(3) वर - खाली

(4) उंट - सांडणी

प्र.5

(1) दंड - काठी

(2) दंड - बाहू

(3) दंड - शिक्षा

(4) दंड - दंडवत

प्र.6

(1) दिन - दिवस

(2) अंधार - उजेड

(3) मित्र - सूर्य

(4) रात्र - रजनी

घटक २५

गटात न बसणारा शब्द : उत्तर-सूची

स्वाध्याय क्र.४

(1)	3	(4)	3
(2)	4	(5)	4
(3)	1	(6)	2

स्वाध्याय ५

खालील प्रश्नात

अर्थाच्या दृष्टीने तीन शब्दांचा एक गट तयार होतो.

गटात न बसणा-या शब्दाचा क्रमांक चौकटीत लिहा.

प्र. 1

(1) नगर

(2) शहर

(3) ओढा

(4) पूर

प्र. 2

(1) सुत

(2) चिरंजीव

(3) तनय

(4) धागा

प्र. 3

(1) शक्ती

(2) अंगारा

(3) विभूती

(4) भस्म

प्र. 4

(1) काळ

(2) वेळ

(3) यम

(4) मृत्यू

प्र. 5

(1) दल

(2) सैन्य

(3) पर्ण

(4) पान

प्र. 6

(1) जीवन

(2) उदक

(3) आयुष्य

(4) पाणी

प्र. 7

(1) पुत्र

(2) सूत

(3) लेक

(4) तनय

प्र. 8

(1) भाव

(2) किंमत

(3) दर

(4) भक्ती

प्र. 9

(1) सरकारी सारा

(2) कर

(3) हात

(4) भुज

प्र. 10

(1) जलद

(2) भरभर

(3) मेघ

(4) ढग

प्र. 11

(1) कावकाव

(2) चिवचिव

(3) कुहुकुहू

(4) भुणभुण

प्र. 12

(1) ग्रह

(2) सदन

(3) गृह

(4) घर

प्र. 13

(1) लालभडक

(2) निळसर

(3) हिरवट

(4) काळसर

प्र. 14

(1) कडकडाट

(2) लखलखाट

(3) खणखणाट

(4) खळखळाट

घटक २५

गटात न बसणारा शब्द : उत्तर-सूची

स्वाध्याय क्र. ५

(1)	3	(6)	3	(11)	4
(2)	4	(7)	2	(12)	1
(3)	1	(8)	4	(13)	1
(4)	2	(9)	1	(14)	2
(5)	2	(10)	2		

E-Content Creator…

R@jgole GuruG

7588064768